

ЛУГАНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ
ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ОБЛАСНА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА РАДА З ПИТАНЬ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

***«Безпека життєдіяльності та цивільний захист:
шляхи вдосконалення викладання»***

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Єфремова Н.Л. Комплексний підхід до оцінки професійної компетентності педагога.....	66
Н.Л. Єфремова, Трушина Т.Д. Методичні рекомендації щодо вивчення стану та результатів викладання, організації навчально-виховного процесу та методичної роботи з нормативних дисциплін «БЖД» і «ЦЗ» у ВНЗ області.....	73
Ізюмська Т.О. Формування компетентностей вчителів та учнів з питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності.....	79
Касьянов М.А., Гунченко О.М. Актуальність впровадження системи дистанційного навчання з дисциплін «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі».....	82
Кормилицкая Л.А. Использование интегрированных и бинарных уроков в процессе изучения предмета БЖД.....	87
Курило Н.С. Определение зависимости безопасности труда от инфразвукового воздействия.....	92
Латишев О.В., Нетребенко А.Ю. Постійне вдосконалення педагогічної майстерності – необхідна умова ефективності сучасного навчального процесу.....	94
Лукашенко О.О., Ткаченко Л.Г. Використання проектної технології на заняттях з «Безпеки життєдіяльності».....	98
Малеткин В.Н., Друзь О.Н. Последствия радиационных аварий на ЧАЭС и ФУКУСИМА-1 или уроки прошлого и настоящего.....	101
Налапко Ю.И., Корниевский Д.В., Сацута С.В., Соколов А.С., Оберемок С.Е. Базовое поддержание жизни: как обезопасить оказывающего первую доврачебную помощь.....	108
Налапко Ю.И., Шатохина Я.П., Ли А.В. Дисциплина «Безопасность жизнедеятельности. Основы охраны труда» в рамках высшего медицинского образования.....	110
Налапко Ю.И., Шатохина Я.П., Некрасов Ю.И. Реформирование системы гражданской защиты Украины: аспект педагогики.....	112
Олешко Ф.П., Дидактичні підходи до проведення тестового контролю знань у сфері цивільного захисту.....	113
Орешкин М.В., Владимиров Н.Л. Безопасность спортивных сооружений. История развития безопасности стадионов.....	117
Орешкин М.В., Гайда А.С. Воздействие шума на организм.....	122
Орешкин М.В., Рабой А.В. Параметры освещенности и ее воздействие на здоровье человека.....	123
Орешкин М.В., Чесноков А.В. Применение композиционных материалов в средствах спасения и защиты.....	126

Орешкина М.А. Кибертерроризм и библиотеки.....	128
Орешкин М.В., Калайдо О.В., Дедов В.Г. Сучасні аспекти БЖД: радон в приміщеннях.....	129
Орешкин М.В., Калайдо О.В., Дедов В.Г. Особенности дозового навантаження від природних джерел іонізивного випромінення.....	132
Орешкин М.В., Христенко В.П. Аналіз впливу неякісного освітлення на зір людини.....	136
Осипова А.В., Воронов М.В. Световозвращающие элементы на внешней одежде как способ уменьшения количества дорожно-транспортных происшествий с участием пешеходов.....	138
Пейчева Е.И., Егоров О.О., Ли А.В., Гетьманенко О.А. Аспекти формування культури безпеки життєдіяльності.....	144
Самарський С.С., Воронов М.В. Безпека та охорона праці при користуванні персональним комп'ютером.....	144
Северина Ж.М. Використання ресурсів е-урядування у викладанні дисциплін «БЖД» та «ЦЗ».....	148
Сергієнко Н.В. Використання інтерактивних технологій навчання на заняттях з безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у Лисичанському педагогічному коледжі.....	150
Трушина Т.Д. Довідка-довідь щодо вивчення стану та результатів викладання, організації навчально-виховного процесу та методичної роботи з нормативних дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Цивільний захист» в закладах освіти I-IV рівнів акредитації Луганської області у 2013 році.....	154
Худокормов К.А. Дистанционное обучение.....	160
Чабаненко И.В., Демьяненко Т.И. Безотходное производство – решение экологических и экономических проблем.....	163
Чугунов М.О., Єнна С.О. Духовність як системоутворююче джерело створення безпечного суспільства.....	164
Шатохіна Я.П., Некрасов Ю.І., Желтонозький А.Г. Сучасне розуміння безпеки громадян.....	166
Шпак Е.В., Чугунов Н.А. Актуальные вопросы утилизации твердых бытовых отходов.....	167
Щебетовская Н.А. Лудомания – угроза психическому здоровью молодежи.....	171
Відомості про авторів.....	173

СУЧАСНІ АСПЕКТИ БЖД: РАДОН В ПРИМІЩЕННЯХ

У статті досліджено сучасний стан проблеми радонової безпеки житлових і службових приміщень в Україні та за кордоном, проаналізовані методи оцінювання ступеню радонового ризику приміщень. Досліджено негативний вплив опромінення радоном і його дочірніми продуктами (ДПР), обґрунтовано ефективні шляхи захисту населення.

Ключові слова: радон, дочірні продукти розпаду, ефективна доза, еквівалентна рівноважна об'ємна активність (ЕРОА)

Постановка проблеми. Усе живе на Землі з моменту свого народження знаходиться під безперервною дією різних видів іонізивного випромінення. Радіаційний фон, як відомо, створюється в результаті суперпозиції природних і штучних джерел. При цьому, навіть в Україні, з її проблемами ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, загальний вклад в дозове навантаження природних джерел складає більше 70%. За останніми даними, з природних джерел на долю опромінення радоном приходиться 54% дози (більше 30% загальної радіаційної дози). Виходить, що більше третини дозового навантаження упродовж життя людина отримує, знаходячись в закритих приміщеннях. Управління радіаційним ризиком, до якого прагне сучасне суспільство, вимагає глибоких знань про структуру і механізми дії іонізивного випромінення для розробки ефективних методів захисту. Тому радонове питання на даний момент є однією з найбільш гострих проблем БЖД.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану проблеми радонової безпеки житлових і службових приміщень в Україні та за кордоном, а також визначення загальних підходів до оцінювання ступеню радонової небезпеки приміщень.

Аналіз останніх досліджень. В Україні проблема радону в приміщеннях на даний момент відома лише вузькому колу спеціалістів, в той час як в США, Канаді, Швеції, Німеччині, Франції та скандинавських країнах де більше двох десятків років проводяться спеціальні дослідницькі програми по радону, які дозволяють отримати унікальний експериментальний матеріал. Безперервний моніторинг концентрації радону проводиться у Фінляндії, де досліджено понад 5500 квартир [3], а введення більш жорстких норм радону в приміщеннях у 2003 – 2004 роках дозволило зменшити його концентрації на 47% в найбільш радононебезпечних провінціях і на 26% в інших частинах країни [4]. Ще більш масштабні дослідження проведені в Канаді, де 18 000 учасників з різних провінцій упродовж двох років проводили вимірювання радону у своїх житлах [5]. Міжнародна політика по зниженню рівнів радону в приміщеннях проводиться Всесвітньою організацією здоров'я (ВОЗ), відповідно до якої більше 30 країн співробітничать у сфері просування програм зменшення дії радону. У 2009

р. опубліковано «Керівництво ВОЗ відносно радону всередині приміщень», в якому дані рекомендації і варіанти по зниженню радонової небезпеки житлових і службових приміщень [6].

Виклад основного матеріалу. Радон – радіоактивний отруйний одноатомний газ без кольору і запаху, який не має стабільних ізотопів і утворюється в процесі перетворень радіоактивних сімейств урану, торію і актинію. Найбільш стійким є ^{222}Rn ($T_{1/2} = 3,8$ доби, сімейство урану), ізотоп ^{220}Rn ($T_{1/2} = 55,6$ с, сімейство торію) прийнято називати *торон Tn*; ізотоп ^{219}Rn ($T_{1/2} = 3,96$ с, сімейство актинію) зветься *актинон An*. Найбільшу ж небезпеку представляє основний радіонуклід ^{222}Rn , який потрапляє в легені при диханні, а його дочірні продукти із-за малого періоду напіврозпаду не устигають вивестися з легенів. Торон і актинон не устигають далеко мігрувати від джерела освіти і не несуть істотного вкладу в дозу опромінення, хоча продукти розпаду торону значно небезпечніші за ДПР радону з медичної точки зору.

Радон легко виділяється з ґрунту в повітря, розпадається на дочірні продукти, що виділяють при розпаді альфа-частки і прикріплюються до аерозолів, порошинок та інших часток, що містяться в повітрі. При диханні ДПР осідають в клітинах дихальних шляхів, де шкодять ДНК і можуть привести до розвитку онкологічних захворювань легенів.

Концентрація радону на відкритих ділянках незначна ($5 - 15$ Бк/м³), тому поза приміщеннями радон не є небезпечним. Основну частину дози опромінення радоном людина отримує в закритих приміщеннях, де концентрація приблизно в 8 разів вище. Основними джерелом радону в приміщенні є ґрунт під будівлею (70%), повітря (13%), будівельні матеріали (7%), вода зі свердловин (5%) і природний газ (4%). Вказані відсотки можуть трохи змінюватися залежно від рельєфу місцевості та пори року. З приведених даних видно, що поточний вміст радону в повітрі приміщень формується в основному з ґрунту, визначається його ґрунту, вологістю і носить слабо виражений сезонний характер. Підвищення температури і вологості ґрунтів збільшує виділення радону, а підвищення атмосферного тиску сприяє проникненню повітря углиб ґрунту і концентрація радону при цьому падає.

Небезпечним для здоров'я людини є не сам радон, а його дочірні продукти розпаду, з якими він досить швидко приходить в стан рівноваги. Тому в сучасній радіології кількісною оцінкою концентрації радону в приміщеннях є його *еквівалентна рівноважна об'ємна активність* (ЕРОА) – зважена сума об'ємних активностей дочірніх продуктів ізотопів радону: ^{218}Po , ^{214}Pb , ^{214}Bi , ^{212}Pb , ^{212}Bi .

Допустимі значення ЕРОА радону для приміщень встановлюються державними нормативними актами, рекомендований ВОЗ національний контрольний рівень складає 100 Бк/м³, але якщо в цій країні досягнення даного рівня неможливе, контрольний рівень не повинен перевищувати 300 Бк/м³. В табл. 1 систематизовані нормативи ЕРОА в повітрі житлових будівель (Бк/м³) в Україні і за кордоном.

В Україні відповідно до Закону України «Про захист населення від впливу іонізивного випромінення» основна дозова границя індивідуального опромінення населення не повинна перевищувати 1 мЗв ефективної дози опромінення за рік. Ще одним документом, що регламентує рівні втручання по радону, є НРБУ-97 «Норми радіаційної безпеки України».

Таблиця 1

Країна	Існуючі будівлі	Будівлі, що будуються	Рік затвердження
Україна	50	50	1997
Швеція	100	100	1984
Фінляндія	400	100	1986
США	80	-	1986
Канада	400	-	1985
Німеччина	200	-	1986
Великобританія	200	50	1987
Росія	200	100	1990

Вже близько 10 років фахівцями лабораторії радіаційного контролю НПМСП «Опыт» проводиться моніторинг приміщень дошкільних дитячих установ, шкіл і лікувально-оздоровчих закладів Луганської області. В результаті обстеження понад 400 приміщень встановлено, що в більшій частині (62%) ЕРОА радону в повітрі перевищує 50 Бк/м³, зареєстровані максимальні рівні сягають 2000 Бк/м³ для перших поверхів і понад 5800 Бк/м³ для напівпідвальних приміщень.

Висновки. Проведений аналіз показав загальнодержавний характер проблеми опромінення населення радоном і його дочірніми продуктами. Залишається невирішеною ціла низка проблем радіаційної безпеки: радіаційний ризик при опроміненні радоном побудовані на основі аналізу даних по опроміненню шахтарів, тому неясно, наскільки справедливе перенесення такої статистики на опромінення в приміщеннях. Крім того, не розв'язана проблема визначення ефективних доз опромінення при дії ДПР радону і торону, оскільки відсутній коректний перехід від ЕРОА радону або торону до ефективної дози.

Для вирішення вказаних проблем необхідна побудова попередньої моделі надходження радону в будівлі на основі геофізичних особливостей території м. Луганська і фізичних чинників впливу; контроль рівнів радону в закладах з постійним перебуванням людей.

Список літератури

1. Очкин А. В. Введение в радиоэкологию. Учеб. пособие для вузов / А. В. Очкин, Н. С. Бабаев, Э. П. Магомедбеков. – М.: ИздАТ, 2003. – 200 с.
2. Chen J. et al. (2012). Soil radon measurements in the Canadian cities. Radiat Prot Dosimetry, 151 (1): 172 - 174.
3. Valmari T. et al. (2012). Radon in Finnish apartment buildings. Radiat Prot Dosimetry, 15 2(1-3): 146 - 149.

4. Arvela H. et al. (2012). Radon prevention in new construction in Finland: a nationwide sample survey in 2009. Radiat Prot Dosimetry, 148 (4): 465 - 474.
5. Cross-Canada Survey of Radon Concentrations in Homes. Final Report: March, 2012.
6. World Health Organization (2009). WHO handbook on indoor radon. WHO, Geneva.

Орешкін Михайло Вільєвич – завідувач кафедри БЖД, охорони праці та цивільного захисту ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», доктор сільськогосподарських наук, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»; м. Луганськ, вул. Оборонна, 2а; 0665485272.

Калайдо Олександр Віталійович – асистент кафедри БЖД, охорони праці та цивільного захисту ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Луганськ, вул. Оборонна, 2а; 0997177682.

Дєдов Валентин Геннадійович – заступник начальника частини МНС, м. Лутугіне, Луганської області, 0665669141.